

Înalta Curte de Casație și Justiție

COMPLETUL COMPETENT SĂ JUDECE RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII

Decizia nr. 19/2017 din 16/10/2017

Dosar nr. 1.902/1/2017

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 953 din 04/12/2017

Ilie Iulian Dragomir - vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele completului
Doina Popescu - pentru președintele delegat al Secției I civile
Eugenia Voicheci - președintele Secției a II-a civile
Ionel Barbă - președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu - președintele Secției penale
Rodica Cosma - judecător la Secția penală
Simona Cristina Neniță - judecător la Secția penală
Anca Mădălina Alexandrescu - judecător la Secția penală
Simona Daniela Encean - judecător la Secția penală
Geanina Cristina Arghir - judecător la Secția penală
Ștefan Pistol - judecător la Secția penală
Florentina Dragomir - judecător la Secția penală
Maricela Cobzariu - judecător la Secția penală
Dan Andrei Enescu - judecător la Secția penală
Constantin Epure - judecător la Secția penală
Horia Valentin Șelaru - judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei - judecător la Secția penală
Francisca Maria Vasile - judecător la Secția penală
Lavinia Valeria Lefterache - judecător la Secția penală
Dragu Cretu - judecător la Secția I civilă
Viorica Cosma - judecător la Secția I civilă
Virginia Duminecă - judecător la Secția a II-a civilă
Constantin Brânzan - judecător la Secția a II-a civilă
Florentina Dinu - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Eugenia Marin - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal

Completul competent să judece recursul în interesul legii ce formează obiectul Dosarului nr. 1.902/1/2017 este legal constituit, conform dispozițiilor art. 473 alin. (1) din Codul de procedură penală și art. 27² alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de către vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, domnul judecător Ilie Iulian Dragomir.

La ședința de judecată participă doamna Marinela Mincă, procuror șef Serviciu judiciar penal, Secția judiciară din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

La ședința de judecată participă doamna Veronica Junger, magistrat-asistent în cadrul Completului pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, conform art. 27³ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursul în interesul legii formulat de Curtea de Apel Brașov vizând

obligativitatea luării măsurilor asigurătorii în cauzele penale aflate în cursul judecății, atunci când din verificările efectuate a rezultat că inculpatul nu are niciun bun în proprietate.

Magistratul-asistent referă cu privire la obiectul recursului în interesul legii ce formează obiectul Dosarului nr. 1.902/1/2017, aflat pe rolul completului de judecată, precum și cu privire la faptul că la dosarul cauzei s-a depus, la 14 septembrie 2017, raportul întocmit de doamna judecător Lavinia Valeria Lefterache, desemnată judecător-raportor conform art. 473 alin. (4) din Codul procedură penală.

După prezentarea referatului cauzei, președintele completului, domnul judecător Ilie Iulian Dragomir, vicepreședinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție, constatând că în cauză nu sunt cereri de formulat sau excepții de invocat, a acordat cuvântul doamnei procuror Marinela Mincă.

Reprezentantul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a învederat că prin recursul în interesul legii promovat de către Curtea de Apel Brașov s-a ridicat problema caracterului obligatoriu sau facultativ al luării măsurilor asigurătorii de către instanță în cursul judecății, în cauzele penale pentru care legislația în vigoare prevede o astfel de obligație (spre exemplu, în situația în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, în situația infracțiunilor de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare, raportat la art. 11 din aceeași lege, art. 32-33 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare) ori dacă o asemenea măsură este lăsată la latitudinea instanței, atunci când din verificările efectuate rezultă că nu există niciun bun în patrimoniul inculpatului sau părții responsabile civilmente. A menționat că în urma examinării hotărârilor anexate sesizării Curții de Apel Brașov a rezultat existența a două opinii jurisprudențiale în materie.

Reprezentantul Parchetului a menționat că, într-o primă orientare, instanțele de judecată au considerat că pentru instituirea măsurii asigurătorii, chiar și în situația obligativității luării unei astfel de măsuri, este necesar să existe bunuri în patrimoniul inculpatului sau părții responsabile civilmente asupra cărora să se poată aplica măsura asigurătorie.

Astfel, pentru instituirea unei măsuri asigurătorii, chiar și în situația în care legea o prevede expres, s-a considerat necesar ca în patrimoniul inculpatului să existe bunuri asupra cărora să se poată aplica măsura asigurătorie. În acest sens s-a arătat că judecătorul, din oficiu sau fiind investit cu o astfel de cerere, înainte de a lua măsura sechestrului asigurător asupra bunurilor inculpatului sau ale părții responsabile civilmente, trebuie să facă verificări pentru a stabili dacă există vreun bun în patrimoniul inculpatului sau al părții responsabile civilmente, măsura asigurătorie fiind pur formală și fără eficiență dacă se constată ulterior de către organul de executare că nu există niciun bun în patrimoniul inculpatului asupra căruia să se poată institui măsura.

Reprezentantul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că, în cea de-a doua orientare jurisprudențială, instanțele au considerat că măsura asigurătorie se poate dispune asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpatului, în mod generic, chiar dacă nu există nicio dovadă că ar exista bunuri în patrimoniul acestuia sau al părții responsabile civilmente, întrucât condițiile generale de luare a măsurilor asigurătorii nu prevăd obligația ca bunurile să fie identificate la momentul luării măsurii asigurătorii.

A menționat că opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este în sensul primei orientări jurisprudențiale, în sensul că la momentul luării măsurii asigurătorii ar trebui să existe bunuri mobile sau imobile în patrimoniul inculpatului, suspectului sau părții responsabile civilmente, iar cerința existenței bunurilor asupra cărora se instituie măsurile asigurătorii în patrimoniul persoanei vizate de aceste măsuri trebuie privită diferit, în funcție de felul măsurii asigurătorii dispuse: bunurile mobile și imobile ce fac obiectul sechestrului asigurător

trebuie să existe, la momentul dispunerii măsurii, în patrimoniul suspectului sau inculpatului, respectiv părții responsabile civilmente, în timp ce măsura asigurătorii poate viza atât sume de bani existente, cât și sume de bani viitoare.

S-a arătat că achiesarea la prima orientare jurisprudențială a fost determinată de interpretarea coroborată a art. 252 și art. 253 alin. (4) și (5) din Codul de procedură penală, dar s-a avut în vedere și jurisprudența Curții Constituționale referitoare la excepțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 250 din Codul de procedură penală, context în care instanța de contencios constituțional a statuat că măsura asigurătorie, indiferent de organul judiciar care o instituie, trebuie motivată, fiind necesar să se arate, în cuprinsul actului prin care se dispune (ordonanță sau încheiere), îndeplinirea condițiilor legale privind necesitatea dispunerii măsurii și, de asemenea, întinderea prejudiciului sau a valorii necesare pentru care se solicită sechestrul și valoarea care urmează a fi garantată în acest fel.

Totodată, reprezentantul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a menționat că în cadrul jurisprudenței Curții Constituționale referitoare la excepțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție instanța de contencios constituțional a constatat că dispunerea măsurilor asigurătorii și instituirea sechestrului asigurător se fac pe baza valorilor implicate în cauză (valoarea prejudiciului sau a sumelor probabile ce trebuie confiscate, bonitatea suspectului sau a inculpatului, valoarea patrimoniului de care acesta dispune).

În baza interpretării coroborate a textelor anterior menționate, văzând și jurisprudența amintită a Curții Constituționale, a concluzionat că bunurile trebuie să existe în patrimoniul persoanei vizate de sechestrul asigurător la momentul aducerii la îndeplinire a măsurii, deoarece evaluarea prejudiciului și bunurilor inculpatului poate avea loc doar într-un asemenea context, evitându-se astfel indisponibilizarea bunurilor de o valoare superioară valorii probabile a pagubei.

În concluzie, a constatat că această problemă de drept a primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești și a solicitat Completului competent să soluționeze recursul în interesul legii ca, în conformitate cu dispozițiile art. 474 din Codul de procedură penală, să stabilească un mod unitar de interpretare și aplicare a dispozițiilor legale la care face referire Curtea de Apel București.

Președintele Completului competent să judece recursul în interesul legii, constatând că nu sunt întrebări din partea membrilor completului, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE,

deliberând asupra recursului în interesul legii, constată următoarele:

1. Problema de drept care a generat practica neunitară

1.1. Problema de drept

Prin Sesizarea nr. 357 din data de 28 iunie 2017, formulată de către Curtea de Apel Brașov, ce formează obiectul Dosarului nr. 1.902/1/2017, s-a arătat că în practica judiciară de la Curtea de Apel Brașov nu există un punct de vedere unitar cu privire la caracterul obligatoriu sau facultativ al dispunerii măsurilor asigurătorii de către instanță, în cursul judecății, în cauzele penale pentru care legislația în vigoare prevede o astfel de obligație (spre exemplu, în situația în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, în situația infracțiunilor de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare, denumită în continuare Legea

nr. 241/2005, raportat la art. 11 din aceeași lege, art. 32-33 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, denumită în continuare Legea nr. 656/2002, și art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, denumită în continuare Legea nr. 78/2000), respectiv dacă oportunitatea luării unei astfel de măsuri este lăsată la latitudinea instanței, atunci când din verificările efectuate rezultă că inculpatul nu are niciun bun în patrimoniu.

În acest sens s-a arătat că instanțele judecătorești fie au apreciat că pentru instituirea măsurii asigurătorii, chiar și în situația în care legea obligă la luarea unei astfel de măsuri, este necesar să existe bunuri în patrimoniul inculpatului asupra cărora să se poată aplica măsura asigurătorie, fie au apreciat că măsura asigurătorie se poate dispune asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpatului, în mod generic, chiar dacă acestea nu au fost identificate.

1.2. Examenul jurisprudențial

Prin sesizarea Curții de Apel Brașov se arată că, în urma verificării jurisprudenței, inclusiv la nivel național, a fost relevată o practică neunitară a instanțelor naționale cu privire la obligativitatea luării măsurilor asigurătorii în cauzele penale aflate în cursul judecării, atunci când inculpatul nu are niciun bun în proprietate.

1.3. Soluțiile pronunțate de instanțele judecătorești

1.3.1. Într-o primă orientare a practicii, instanțele au considerat că pentru instituirea unei măsurii asigurătorii, chiar și în situația caracterului obligatoriu al luării unei astfel de măsuri, este necesar să existe bunuri în patrimoniul inculpatului asupra cărora să se poată aplica măsura asigurătorie.

În acest sens s-a arătat că judecătorul investit cu o astfel de cerere sau din oficiu, înainte de a lua măsura sechestrului asigurător asupra bunurilor inculpatului sau ale părții responsabile civilmente, trebuie să facă verificări pentru a stabili dacă există bunuri în patrimoniul inculpatului sau al părții responsabile civilmente.

Instanțele au considerat că această concluzie se desprinde din analiza art. 252-253 din Codul de procedură penală, potrivit căror organul care procedează la aplicarea sechestrului este obligat să identifice și să evalueze bunurile sechestrate, putând dispune și ridicarea bunurilor, iar procesul-verbal de sechestr cuprinde descrierea amănunțită a bunurilor sechestrate, cu indicarea valorii acestora.

Potrivit acestei opinii jurisprudențiale, sechestrul nu poate fi instituit decât asupra bunurilor existente în patrimoniul inculpatului sau al părții responsabile civilmente, a căror descriere și evaluare sunt posibile la momentul înființării acestei măsuri, iar nu și asupra bunurilor viitoare. Ca urmare, în condițiile în care din datele existente la dosar rezultă că inculpatul nu figurează în evidențele fiscale cu bunuri impozabile, luarea unor măsuri asigurătorii ar reprezenta o dispoziție pur formală și fără finalitate.

Un alt argument adus în acest sens a fost și faptul că, în absența individualizării bunurilor asupra cărora se dispune măsura asigurătorie, s-ar institui în favoarea părții civile o sarcină excesiv de oneroasă pentru a se asigura executarea măsurii.

Prin urmare, în această orientare jurisprudențială, instituirea unei măsurii asigurătorii ar trebui să aibă la bază o verificare inițială, în sensul existenței unor bunuri în patrimoniul persoanei vizate, în raport cu care să fie respectată cerința prevăzută de art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală, în caz contrar neputând fi stabilit dacă aceste bunuri sunt egale cu valoarea probabilă a pagubei sau dacă este necesară instituirea măsurii asigurătorii și asupra bunurilor părții responsabile civilmente, în cazul în care măsura asigurătorie instituită asupra bunurilor inculpatului nu este suficientă pentru a acoperi valoarea prejudiciului.

S-a avut în vedere și împrejurarea că o măsură asigurătorie nu trebuie să aducă atingere dreptului de proprietate decât în măsura în care se justifică potrivit scopului prevăzut de legea penală, motiv

pentru care nu este admisibilă instituirea măsurii asigurătorii "asupra tuturor bunurilor inculpatului, prezente și viitoare".

În sprijinul acestei opinii jurisprudențiale, Curtea de Apel Brașov a anexat hotărâri judecătorești pronunțate de instanțe din cadrul Curții de Apel Brașov, dar și din țară. A făcut, totodată, referire la practica Înaltei Curți de Casație și Justiție din anul 2012 (Decizia nr. 132 din 19.01.2012, Decizia nr. 715 din data de 13.03.2012, Decizia nr. 1.532 din data de 11.05.2012).

1.3.2. Într-o a doua orientare a practicii, instanțele judecătorești au subliniat că dispozițiile privind condițiile generale de luare a măsurilor asigurătorii nu prevăd ca bunurile să fie identificate la momentul luării măsurii asigurătorii, astfel încât existența sau inexistența unor bunuri în patrimoniul inculpatului asupra cărora să se aplice sechestrul este o problemă de executare a măsurii dispuse de instanță. Ca atare, s-a considerat că judecătorul căruia i se solicită luarea unor asemenea măsuri nu are obligația de a face verificări cu privire la existența sau inexistența în patrimoniul inculpatului a bunurilor mobile sau imobile, ci măsura se dispune cu titlu generic asupra tuturor bunurilor mobile sau imobile ale acestuia, până la concurența valorii probabile a prejudiciului necesar a fi reparat, chiar dacă inculpatul nu are bunuri în patrimoniu la momentul luării măsurii.

Instanțele au remarcat că art. 1 din Legea nr. 241/2005 stabilește, într-o manieră imperativă, că, în situația comiterii unei infracțiuni dintre cele prevăzute de această lege, luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie. S-a apreciat că în cursul judecății, în cauzele penale pentru care legea prevede obligația de instituire a măsurilor asigurătorii, acestea se pot dispune asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpatului, în mod generic, individualizarea bunurilor fiind de executarea hotărârii. S-a considerat că rațiunea pentru care legiuitorul a impus măsuri asigurătorii, fără a face distincție dacă în patrimoniul debitorului există sau nu bunuri valorificabile, este aceea că patrimoniul, ca universalitate juridică, are cel mai adesea caracteristici dinamice, astfel încât sechestrul aplicat poartă atât asupra bunurilor și drepturilor prezente, cât și a celor viitoare, instanța fiind datoare să dispună aplicarea măsurilor asigurătorii asupra bunurilor din patrimoniul inculpatului.

Totodată, în considerarea dispozițiilor art. 7 lit. e) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată, cu modificările și completările ulterioare, denumită în continuare Legea nr. 188/2000, potrivit căreia executorul judecătoresc are, între altele, atribuția de a aplica măsurile asigurătorii dispuse de instanța judecătorească, s-a precizat că în cazul infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 241/2005, dispozițiile art. 213 alin. (6) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare, denumită în continuare Legea nr. 207/2015, conform căreia măsurile asigurătorii dispuse de instanțele judecătorești sau de alte organe competente se duc la îndeplinire în conformitate cu dispozițiile referitoare la executarea silită, se aplică corespunzător. Or, procedura de punere în executare este reglementată de Codul de procedură civilă, la care trimite art. 600 alin. (3) din Codul de procedură penală, iar din analiza dispozițiilor art. 660 din Codul de procedură civilă rezultă că executorul judecătoresc are posibilitatea identificării acestor bunuri în cadrul etapei executării.

S-a mai arătat că bunurile mobile și imobile pe care se poate pune sechestrul nu se limitează la bunurile impozabile înscrise în evidența organelor fiscale, organele de executare putând identifica la fața locului și alte bunuri aparținând inculpatului.

În susținerea acestui punct de vedere, Curtea de Apel Brașov a anexat hotărâri judecătorești pronunțate de instanțe din cadrul Curții de Apel Brașov, dar și din țară.

1.4. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

În sensul primei orientări jurisprudențiale, sesizarea formulată de Curtea de Apel Brașov a indicat trei decizii din anul 2012:

- Decizia nr. 132 din 19.01.2012, pronunțată în Dosarul nr. 1.455/62/2011 al Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală, în cadrul căreia s-a reținut că, întrucât "în speța dedusă judecății partea civilă recurentă nu a indicat bunurile aflate în proprietatea inculpatului, instanța nu a putut

aplica sechestrul asigurător, în condițiile în care nu erau identificate bunurile care ar fi constituit obiectul acestei măsuri";

- Decizia nr. 715 din data de 13.03.2012, pronunțată în Dosarul nr. 2.952/108/2011 al Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală, care precizează că: "în mod corect instanța de fond a ajuns la concluzia că partea civilă nu a indicat bunurile, respectiv conturile inculpatului și părții responsabile civilmente astfel încât nu s-a putut dispune instituirea sechestrului" și

- Decizia nr. 1.532 din data de 11.05.2012, pronunțată în Dosarul nr. 2.753/87/2011 al Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală, în care s-a reținut că: "deși dispozițiile art. 11 din Legea nr. 241/2005 prevăd că (...) luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie, în cauză nu sunt îndeplinite condițiile pentru luarea unor asemenea măsuri întrucât, în urma demersurilor efectuate, nu au fost identificate bunuri mobile sau imobile care să aparțină inculpatei".

Practica menționată este însă anterioară intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală.

Raportul întocmit de către judecătorul-raportor relevă că în practica instanței supreme există decizii pronunțate după intrarea în vigoare a celor două coduri, în sensul celei de a doua orientări jurisprudențiale, care susține caracterul obligatoriu al măsurii asigurătorii atunci când legea o prevede, independent de individualizarea prealabilă a bunurilor. Astfel:

- Încheierea nr. 1.051 din data de 28 noiembrie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală, pronunțată în Dosarul nr. 3.612/1/2016, arată că, spre deosebire de facultatea de a lua măsurile procesuale analizate, dispozițiile art. 20 din Legea nr. 78/2000 impun "caracterul obligatoriu al luării măsurilor asigurătorii, dacă există indicii privind săvârșirea infracțiunilor expres și limitativ prevăzute de legea specială de către persoana ale cărei bunuri urmează a fi supuse sechestrului";

- Încheierea nr. 996 din data de 8 noiembrie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală, pronunțată în Dosarul nr. 3.615/1/2016, menționează că, "Potrivit dispozițiilor art. 20 din Legea nr. 78/2000, în cazul în care s-a săvârșit o infracțiune dintre cele prevăzute în capitolul III din aceeași lege, luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie, ceea ce înseamnă că dispunerea acestora nu este lăsată la aprecierea organului judiciar. Însă și în această situație, organul judiciar trebuie să respecte exigențele de proporționalitate a ingerinței statului cu scopul urmărit prin dispunerea măsurii";

- Încheierea nr. 394 din data de 11 mai 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.757/1/2016, precizează: "câtă vreme textul alin. (5) al art. 249 Cod procedură penală nu impune, explicit, condiția ca bunul respectiv să fie proprietatea exclusivă a suspectului sau inculpatului, apărarea dreptului de proprietate a codevălmașului inocent urmează a se realiza într-un alt cadru procesual - civil, iar nu penal. Judecătorul de drepturi și libertăți constată, de altfel, că nicio dispoziție din materia măsurilor asigurătorii nu exceptează de la aplicarea acestor măsuri bunurile proprietate codevălmașă a soților, întrucât acolo unde legiuitorul a înțeles să instituie vreo excepție a făcut-o în mod expres";

- Încheierea nr. 166 din data de 29 februarie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 958/1/2016, stabilește că: "în cauză, sunt incidente atât dispozițiile art. 20 din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cât și dispozițiile art. 32 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, potrivit cărora luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie în cazul în care s-a săvârșit o infracțiune dintre cele prevăzute în capitolul III din Legea nr. 78/2000, o infracțiune de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului. (...) Susținerea apărătorului ales al contestatorului, în sensul că bunurile asupra cărora a fost instituită măsura asigurătorie nu au fost evaluate și nici individualizate, unele dintre acestea reprezentând bunuri comune, deținute împreună cu alte persoane, nu poate fundamenta o soluție de admitere a prezentei contestații și de desființare a ordonanței procurorului. (...) Nicio dispoziție din materia măsurilor asigurătorii nu exceptează de la aplicarea acestora bunurile proprietate comună, întrucât acolo unde legiuitorul a înțeles să excepteze de la dispunerea unor asemenea măsuri de constrângere reală a făcut-o în mod expres. (...) Existența proprietății comune asupra bunurilor imobile urmărite

constituie numai un impediment temporar în realizarea executării silite, care nu contravine naturii juridice a măsurilor asigurătorii, împărțirea bunurilor aflate în devălmășie constituind o problemă de executare", iar

- Încheierea nr. 190 din data de 4 martie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 987/1/2016, menționează că: "în cazul infracțiunilor grave, cum este și fapta de spălare de bani cercetată în cauza de față, este rațional și, totodată, necesar ca sechestrul să fie instituit cât mai rapid în cursul urmăririi penale, pentru a împiedica suspectul/inculpatul să înstrăineze bunurile sau beneficiul infracțiunii. Acest specific al cauzelor penale de natura celei de față justifică și obligativitatea luării măsurilor asigurătorii (act procesual) chiar înainte de identificarea exactă a tuturor bunurilor mobile sau imobile aflate în posesia unui anumit suspect și indisponibilizarea lor efectivă (act procedural). O atare concluzie se desprinde din interpretarea coroborată a art. 252 alin. (1) și art. 254 Cod de procedură penală (care ambele fac distincție între actul prin care se înființează sechestrul și actul prin care se aplică acesta), rezultând, prin urmare, că legalitatea luării unei măsuri asigurătorii - etapă inițială - nu este condiționată de individualizarea propriu-zisă a bunurilor indisponibilizate - etapă subsecventă".

2. Opinia Curții de Apel Brașov

Curtea de Apel Brașov, autoarea sesizării, a propus ca, în temeiul art. 471 alin. (2) teza finală din Codul de procedură penală, soluția ce se va pronunța să fie una în sensul primei orientări jurisprudențiale, astfel: "Luarea măsurii asigurătorii de către instanță în cursul judecării, chiar și în situația obligativității luării unei astfel de măsuri stabilite prin lege, este condiționată de existența de bunuri în patrimoniul inculpatului sau al părții responsabile civilmente asupra cărora să se poată aplica măsura asigurătorie, a căror descriere și evaluare să fie posibile la momentul înființării acestei măsuri".

3. Opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Prin Adresa nr. 1.785/C/1.938/III-5/2017, cu referire la chestiunea de drept ce face obiectul sesizării, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că cerința existenței bunurilor asupra cărora se instituie măsurile asigurătorii în patrimoniul persoanei vizate de aceste măsuri trebuie privită diferit, în funcție de natura măsurii asigurătorii dispuse: bunurile mobile și imobile ce fac obiectul sechestrului asigurător trebuie să existe, la momentul dispunerii măsurii, în patrimoniul suspectului sau inculpatului, respectiv al părții responsabile civilmente, în timp ce măsura popririi asigurătorii poate viza atât sume de bani existente, cât și sume de bani viitoare.

Cu referire la chestiunea de drept ce face obiectul sesizării, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că sesizarea formulată de Colegiul de conducere al Curții de Apel Brașov relevă existența a două opinii jurisprudențiale în materia semnalată.

3.1. Astfel, într-o primă opinie, s-a apreciat că pentru instituirea măsurii asigurătorii, chiar și în situația obligativității luării unei astfel de măsuri, este necesar să existe bunuri în patrimoniul inculpatului asupra cărora să se poată aplica măsura asigurătorie; în acest sens s-a arătat că judecătorul, din oficiu sau fiind investit cu o astfel de cerere, înainte de a lua măsura sechestrului asigurător asupra bunurilor inculpatului sau ale părții responsabile civilmente, trebuie să facă verificări pentru a stabili dacă există vreun bun în patrimoniul inculpatului sau al părții responsabile civilmente, altfel, măsura asigurătorie este una pur formală și fără efect dacă se constată ulterior de către organul de executare că nu există niciun bun în patrimoniul inculpatului asupra căruia să se poată institui măsura asigurătorie.

Au fost invocate un număr de 31 de hotărâri (încheieri, sentințe și decizii penale) pronunțate de instanțe din circumscripția a 10 curți de apel, dintre care una rămasă definitivă înainte de intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală (anexele nr. 1-31).

Dintre acestea au fost considerate irelevante:

- 4 hotărâri - menționate în sesizare în susținerea ambelor opinii, dar valorificate în cea de-a doua opinie jurisprudențială (Sentința penală nr. 690 din 9 decembrie 2015, pronunțată de Tribunalul Giurgiu în Dosarul nr. 305/122/2013, definitivă prin Decizia penală nr. 778/A din 5 mai 2016, pronunțată de Curtea de Apel București - anexa nr. 5; Sentința penală nr. 266 din 5 iulie 2013, pronunțată de Judecătoria Zalău în Dosarul nr. 3.943/337/2012, definitivă prin Decizia penală nr. 731/A din 17 septembrie 2014 a Curții de Apel Cluj - anexa nr. 9; Sentința penală nr. 165 din 29 aprilie 2015, pronunțată de Tribunalul Constanța în Dosarul nr. 6.990/118/2014, definitivă prin Decizia penală nr. 951/P din 23 octombrie 2015 a Curții de Apel Constanța - anexa nr. 16; Sentința penală nr. 316 din 28 aprilie 2016 a Tribunalului Argeș, pronunțată în Dosarul nr. 4.214/109/2015, definitivă prin Decizia penală nr. 123/A din 15 februarie 2017 a Curții de Apel Pitești - anexa nr. 19);

- 2 hotărâri: Sentința penală nr. 163 din 25 martie 2014, pronunțată de Tribunalul Bacău în Dosarul nr. 4.886/110/2013, definitivă prin Decizia penală nr. 727 din 3 octombrie 2014 a Curții de Apel Bacău, în care, ca urmare a desființării hotărârii de fond în calea de atac, s-a dispus instituirea sechestrului asigurător asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpaților, în mod generic, ceea ce reliefează cea de-a doua orientare jurisprudențială - anexa nr. 3, și Sentința penală nr. 172/P.I. din 26 aprilie 2016, pronunțată de Tribunalul Timiș în Dosarul nr. 8.437/30/2015, definitivă prin Decizia penală nr. 1.241 din 17 octombrie 2016 a Curții de Apel Timișoara, prin care instanța de fond a dispus aplicarea măsurii sechestrului asigurător asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpatului și ale părții responsabile civilmente, fără a fi identificate și individualizate, ilustrând cea de-a doua orientare jurisprudențială - anexa nr. 29;

- 3 hotărâri - se referă la cauze penale în care nu există obligativitatea luării măsurilor asigurătorii (Încheierea nr. 209 din 31 mai 2016 a Judecătoria Năsăud, pronunțată în Dosarul nr. 2.635/265/2015/al, definitivă prin necontestare - anexa nr. 7; Sentința penală nr. 115 din 26 octombrie 2016, pronunțată de Judecătoria Jibou în Dosarul nr. 1.136/1.752/2015, definitivă prin Decizia penală nr. 195/A din 9 februarie 2017 a Curții de Apel Cluj - anexa nr. 8, și Sentința penală nr. 204 din 4 mai 2016 a Judecătoria Sectorului 6 București, pronunțată în Dosarul nr. 15.841/303/2015, definitivă prin Decizia penală nr. 1.599 din 25 octombrie 2016 a Curții de Apel București, Secția I penală - anexa nr. 27).

3.2. Referindu-se la cea de-a doua orientare jurisprudențială, care a stabilit că măsura asigurătorie se poate dispune asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpatului, în mod generic, chiar dacă nu există nicio dovadă că ar exista bunuri în patrimoniul acestuia, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a precizat că s-a avut în vedere împrejurarea că în cadrul condițiilor generale de luare a măsurilor asigurătorii nu se prevede obligația ca bunurile să fie identificate la momentul luării măsurii asigurătorii. S-a menționat că, în această orientare, existența sau inexistența unor bunuri în patrimoniul inculpatului asupra cărora să se aplice sechestrul este o problemă de executare a măsurii dispuse de instanță.

În acest sens au fost invocate un număr de 41 de hotărâri (încheieri, sentințe și decizii penale) pronunțate de instanțe din circumscripția a 10 curți de apel (anexele nr. 32-72), dintre care 9 hotărâri au rămas definitive înainte de intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală.

Dintre acestea au fost considerate irelevante 2 hotărâri, întrucât se referă la cauze penale în care nu există obligativitatea luării măsurilor asigurătorii: Sentința penală nr. 1.085 din 14 mai 2012, pronunțată de Judecătoria Sectorului 5 București în Dosarul nr. 21.143/302/2011, definitivă prin Decizia penală nr. 138 din 24 ianuarie 2013 a Curții de Apel București - Secția I penală - anexa nr. 50, și Sentința penală nr. 6 din 14 ianuarie 2015, pronunțată de Judecătoria Jibou în Dosarul nr. 967/1.752/2014, definitivă prin Decizia penală nr. 473/A din 30 martie 2015 a Curții de Apel Cluj (anexa nr. 60).

În susținerea primei opinii jurisprudențiale a fost exemplificată jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală, respectiv deciziile nr. 132 din 19 ianuarie 2012, pronunțată în Dosarul nr. 1.455/62/2011, nr. 1.532 din 11 mai 2012, pronunțată în Dosarul nr. 2.753/87/2011, și

Decizia nr. 715 din 13 martie 2012, pronunțată în Dosarul nr. 2.952/108/2011.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că hotărârile exemplificate în sesizare, în susținerea ambelor orientări jurisprudențiale, sunt relevante, chiar dacă au rămas definitive anterior intrării în vigoare a Legii nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 515 din 14 august 2013, cu modificările ulterioare, întrucât normele juridice anterioare, reținute în cuprinsul acestor hotărâri (art. 163 - 167 din Codul de procedură penală anterior) se regăsesc în reglementarea actuală (art. 249 - 259 din Codul de procedură penală).

A precizat că măsurile asigurătorii prevăzute în art. 249 - 256 din Codul de procedură penală în titlul V (Măsurile preventive și alte măsuri procesuale), capitolul III (Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii) cuprind reglementări similare cu cele din Codul de procedură penală anterior (art. 163 - 170) în ceea ce privește: natura normei (măsură procesuală cu caracter real, funcționalitatea fiind doar asigurătorie, și nu reparatorie), scopul (necesitatea de a conferi părții civile și statului protecție împotriva insolvabilității debitorului și de a garanta posibilitatea unei reparări eficiente a pagubei produse prin infracțiune, a executării amenzii ori a măsurilor de siguranță a confiscării speciale sau extinse), efectul măsurii (indisponibilizarea bunurilor în sensul că cel care le are în proprietate pierde dreptul de a le înstrăina sau greva de sarcini), obiect (bunuri mobile corporale și incorporale sau sume de bani datorate de către terți celui față de care se ia măsura - în cazul popririi și bunurile imobile în cazul notării ipotecare).

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că jurisprudența Curții Constituționale referitoare la excepțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 250 din Codul de procedură penală statuează că măsura asigurătorie, indiferent de organul judiciar care o instituie, trebuie motivată, fiind necesar să se arate, în cuprinsul actului prin care se dispune (ordonanță sau încheiere), îndeplinirea condițiilor legale privind necesitatea dispunerii măsurii și, de asemenea, întinderea prejudiciului sau a valorii necesare pentru care se solicită sechestrul și valoarea care urmează a fi garantată în acest fel.

Totodată, a menționat că în jurisprudența Curții Constituționale referitoare la excepțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 20 din Legea nr. 78/2000 (Decizia nr. 10 din 14 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 248 din 4 aprilie 2016) și a dispozițiilor art. 11 din Legea nr. 241/2005 (Decizia nr. 320 din 17 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 636 din 18 august 2016) s-a constatat că dispunerea măsurilor asigurătorii și instituirea sechestrului asigurător se fac pe baza valorilor implicate în cauză (valoarea prejudiciului sau a sumelor probabile ce trebuie confiscate, bonitatea suspectului sau a inculpatului, valoarea patrimoniului de care acesta dispune) și sunt lăsate, de regulă, la aprecierea organelor judiciare. De la această regulă, Codul de procedură penală și legile speciale prevăd excepții referitoare atât la obligativitatea instituirii sechestrului asigurător, cât și la imposibilitatea luării măsurilor asigurătorii, acestea din urmă având drept criterii calitatea titularilor și tipul bunurilor (paragraful 14 din Decizia nr. 10 din 14 ianuarie 2016). De asemenea, instanța de contencios constituțional a reținut (paragraful 17 din Decizia nr. 10 din 14 ianuarie 2016) că reglementarea acestor excepții a fost determinată în mod special de importanța relațiilor sociale ocrotite prin acestea, de caracteristicile elementelor constitutive ale laturii obiective a acestei infracțiuni și de pericolul social crescut al faptelor incriminate, iar acest fapt obligă organele judiciare la luarea măsurilor asigurătorii în cazul unor infracțiuni ce au un obiect material care poate atinge valori foarte mari și al căror pericol social este, de asemenea, foarte ridicat (...) caracterul obligatoriu al măsurilor asigurătorii având rolul de a împiedica sustragerea, ascunderea sau înstrăinarea bunurilor ce fac obiectul lor (paragraful 23 din Decizia nr. 320 din 17 mai 2016).

Potrivit opiniei procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție,

măsurile asigurătorii se realizează prin aplicarea pe bunurile indisponibilizate a unui sechestrul [art. 249 alin. (2) din Codul de procedură penală], iar în funcție de obiectul măsurilor, doctrina l-a clasificat în: sechestrul penal asupra bunurilor mobile corporale (art. 252 din Codul de procedură penală), sechestrul penal asupra bunurilor imobile - notarea ipotecară [art. 253 alin. (4) din Codul de procedură penală] sau poprire (art. 254 din Codul de procedură penală). În cuprinsul art. 249 alin. (8) din Codul de procedură penală, legiuitorul a prevăzut limitele în care pot fi urmărite bunurile, neputând a fi sechestrate bunuri care aparțin unei autorități sau instituții publice, unei alte persoane de drept public sau cele exceptate de lege.

S-a arătat că dispozițiile art. 252 din Codul de procedură penală reglementează obligația organului care procedează la aplicarea sechestrului să identifice și să evalueze bunurile sechestrate, iar alin. (2) al aceluiași text prevede necesitatea ridicării obligatorii a bunurilor care fac obiectul măsurii în cazul bunurilor perisabile, obiectelor din metale sau pietre prețioase, mijloacelor de plată străine, titlurilor de valoare internă, obiectelor de artă și de muzeu, colecțiilor de valoare și sumelor de bani.

De asemenea, conform art. 253 din Codul de procedură penală, toate procedurile de identificare, evaluare a obiectelor găsite, precum și activitățile organelor de executare se consenmează într-un proces-verbal de sechestrul în care vor fi descrise activitățile desfășurate, evaluarea bunurilor, măsurile luate în legătură cu acestea, obiecțiile suspectului/inculpatului, ale părții responsabile civilmente sau ale persoanei interesate, precum și posibilitatea ca bunurile să fie valorificate la cerere sau din oficiu de către organele judiciare.

Tot astfel, potrivit art. 253 alin. (4) și (5) din Codul de procedură penală, sunt obligatorii notarea ipotecară asupra bunurilor sechestrate și înscrierea ipotecară asupra bunurilor mobile sechestrate.

În acest context, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că instanța de contencios constituțional a stabilit că "a doua etapă din cadrul procedurii privind măsurile asigurătorii, după dispunerea lor de către organul judiciar competent, constă în executarea lor, aducerea lor la îndeplinire. Sechestrul asigurător se instituie diferențiat în funcție de tipul bunurilor, mobile sau imobile, iar dispoziția de sechestrare conține fie descrierea bunului, fie valoarea până la concurența căreia se estimează despăgubirea ori confiscarea specială sau extinsă" (paragraful 20 din Decizia nr. 629/2015).

Astfel, în raport cu aceste dispoziții s-a susținut că se poate concluziona că bunurile trebuie să existe în patrimoniul persoanei vizate de sechestrul asigurător la momentul aducerii la îndeplinire a măsurii.

Totodată, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a menționat că un alt argument care susține această concluzie este faptul că, la momentul instituirii sechestrului asigurător, bunurile trebuie evaluate, prin raportare la valoarea probabilă a pagubei, altfel prin indisponibilizarea tuturor bunurilor mobile sau imobile s-ar ajunge la o valoare superioară valorii probabile a pagubei.

Pe de altă parte, opinia formulată de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție arată că măsurile de publicitate obligatorii, atât în cazul bunurilor imobile sechestrate (registrul de carte funciară), cât și al bunurilor mobile supuse aceleiași măsuri (arhiva de garanții reale mobiliare) nu pot fi dispuse asupra unui bun viitor, imposibil de evaluat, incert de regăsit în patrimoniul vizat de măsură.

Aceeași concluzie se impune și din perspectiva analizei dispozițiilor art. 952 din Codul de procedură civilă cu privire la sechestrul asigurător, care prevăd că sechestrul asigurător constă în indisponibilizarea bunurilor mobile sau/și imobile urmăribile ale debitorului aflate în posesia acestuia sau a unui terț în scopul valorificării lor în momentul în care creditorul unei sume de bani va obține un titlu executoriu.

S-a considerat că rațiunea instituirii măsurilor asigurătorii în materie penală nu diferă de cele în

materie civilă sau fiscală, finalitatea fiind aceeași, respectiv conservarea șanselor de executare a viitorului titlu executoriu, subliniindu-se că în situația adoptării, în cadrul procesului penal, a măsurilor asigurătorii pentru conservarea drepturilor părții civile cu privire la despăgubiri, dreptul asigurat este unul care va fi valorificat în cadrul unei executări silite civile, astfel că vor fi avute în vedere limitările prevăzute de legea civilă și procesual civilă în privința bunurilor urmăribile.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a susținut că doctrina și jurisprudența au statuat, în materie procesual civilă, că măsurile asigurătorii sunt mijloace procesuale, iar nu măsuri de executare silită, având ca scop asigurarea creditorului asupra posibilității de realizare efectivă a executării silite, dacă va obține titlul executoriu.

În ceea ce privește poprirea s-a susținut că, potrivit art. 254 din Codul de procedură penală, obiectul acestei măsuri îl formează sumele de bani datorate cu orice titlu suspectului ori inculpatului sau părții responsabile civilmente de către o a treia persoană ori de către cel păgubit. Întrucât scopul instituirii popririi este acela de a imobiliza de la terțul poprit sumele de bani datorate inculpatului sau părții responsabile civilmente, pentru ca aceștia să nu procedeze la ascunderea sau cheltuirea lor, pentru înființarea popririi, s-a apreciat că creanța va trebui să fie certă și lichidă (în quantum determinat sau determinabil), dar nu și neapărat exigibilă, scadentă.

Prin urmare, în opinia formulată de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție s-a considerat că pot fi supuse popririi și sume pe care terțul le va datora în viitor debitorului, însă în baza unor raporturi juridice preexistente la momentul instituirii măsurii asigurătorii. S-a susținut că această concluzie se desprinde și din interpretarea dispozițiilor prevăzute de art. 254 alin. (2) din Codul de procedură penală, din care reiese că sumele de bani asupra cărora s-a dispus poprirea vor fi consemnate de către debitor la dispoziția organului judiciar care a dispus poprirea sau a organului de executare în 5 zile de la scadență, admițându-se, implicit, că la momentul luării măsurii sumele nu erau datorate de terțul poprit.

De altfel, s-a precizat că și dispozițiile procesual civile, respectiv art. 970 din Codul de procedură civilă, prevăd că poprirea asigurătorie se poate înființa asupra sumelor de bani, titlurilor de valoare sau altor bunuri mobile incorporabile urmăribile datorate debitorului de o a treia persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor și în temeiul unor raporturi juridice existente.

Pe de altă parte, s-au apreciat drept relevante în materia popririi și dispozițiile art. 781 din Codul de procedură civilă, care se referă la sumele de bani, titlurile de valoare sau alte bunuri mobile incorporabile urmăribile, datorate debitorului ori deținute în numele său de o a treia persoană sau pe care aceasta din urmă i le va datora în viitor, în temeiul unor raporturi juridice existente. S-a subliniat că și doctrina a consacrat faptul că pot face obiectul măsurii popririi și sumele de bani ce vor fi datorate în viitor.

În concluzie, s-a menționat că cerința existenței bunurilor asupra cărora se instituie măsurile asigurătorii în patrimoniul persoanei vizate de aceste măsuri trebuie privită diferit, în funcție de felul măsurii asigurătorii dispuse: bunurile mobile și imobile ce fac obiectul sechestrului asigurător trebuie să existe, la momentul dispunerii măsurii, în patrimoniul suspectului sau inculpatului, respectiv părții responsabile civilmente, în timp ce măsura popririi asigurătorii poate viza atât sume de bani existente, cât și sume de bani viitoare.

4. Raportul asupra recursului în interesul legii

În raportul întocmit în cauză, judecătorul-raportor a apreciat că din interpretarea coroborată a art. 471 și art. 472 din Codul de procedură penală este admisibilă sesizarea referitoare la obligativitatea luării măsurilor asigurătorii în cauzele penale aflate în cursul judecății, atunci când din verificările efectuate a rezultat că inculpatul nu are niciun bun în proprietate.

Judecătorul-raportor a apreciat că nicio dispoziție din Codul de procedură penală ori din Codul de procedură civilă nu susține necesitatea identificării prealabile a bunurilor în procedura sechestrului asigurător. Dimpotrivă, a subliniat că art. 954 din Codul de procedură civilă prevede explicit lipsa

obligației de a fi individualizate bunurile asupra cărora se solicită să se înființeze sechestrul.

Prin urmare, indiferent dacă legea prevede că luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie sau că instituirea acestora este lăsată la latitudinea judecătorului ori procurorului, soluția rămâne aceeași, și anume: determinarea bunurilor ce vor fi puse sub sechestrul revine executorului judecătoresc, în faza de executare a măsurii asigurătorii, precizând că, la același moment procesual, urmează a fi discutate și eventualele contestații ale debitorului cu privire la caracterul sesizabil/inesizabil al unor bunuri sechestrate, la compatibilitatea bunurilor puse sub sechestrul cu mărimea creanței reclamate de către creditor etc.

5. Înalta Curte de Casație și Justiție, examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorul- raportor și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reține următoarele:

5.1. Dispoziții legale aplicabile

5.1.1. Constituția României

Art. 53. - Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

"(1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății."

5.1.2. Codul de procedură penală

Capitolul II Acțiunea civilă

Articolul 19 Obiectul și exercitarea acțiunii civile

"(...)

(2) Acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului și, după caz, a părții responsabile civilmente.

(...)

(5) Repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile."

Capitolul III

Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii

Articolul 249

Condițiile generale de luare a măsurilor asigurătorii

"(1) Procurorul, în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, din oficiu sau la cererea procurorului, în procedura de cameră preliminară ori în cursul judecății, poate lua măsuri asigurătorii, prin ordonanță sau, după caz, prin încheiere motivată, pentru

a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune.

(2) Măsurile asigurătorii constau în indisponibilizarea unor bunuri mobile sau imobile, prin instituirea unui sechestrul asupra acestora.

(3) Măsurile asigurătorii pentru garantarea executării pedepsei amenzii se pot lua numai asupra bunurilor suspectului sau inculpatului.

(4) Măsurile asigurătorii în vederea confiscării speciale sau confiscării extinse se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului ori ale altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate.

(5) Măsurile asigurătorii în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune și pentru garantarea executării cheltuielilor judiciare se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului și ale persoanei responsabile civilmente, până la concurența valorii probabile a acestora.

(6) Măsurile asigurătorii prevăzute la alin. (5) se pot lua, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și al judecării, și la cererea părții civile. Măsurile asigurătorii luate din oficiu de către organele judiciare prevăzute la alin. (1) pot folosi și părții civile.

(7) Măsurile asigurătorii luate în condițiile alin. (1) sunt obligatorii în cazul în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă.

(8) Nu pot fi sechestrate bunuri care aparțin unei autorități sau instituții publice ori unei alte persoane de drept public și nici bunurile exceptate de lege."

Articolul 250

Contestarea măsurilor asigurătorii

"(1) Împotriva măsurii asigurătorii luate de procuror sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație, în termen de 3 zile de la data comunicării ordonanței de luare a măsurii sau de la data aducerii la îndeplinire a acesteia, la judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

(2) Contestația nu este suspensivă de executare.

(3) Procurorul înaintează judecătorului de drepturi și libertăți dosarul cauzei, în termen de 24 de ore de la solicitarea dosarului de către acesta.

(4) Soluționarea contestației se face în camera de consiliu, cu citarea celui care a făcut contestația și a persoanelor interesate, prin încheiere motivată, care este definitivă. Participarea procurorului este obligatorie.

(5) Dosarul cauzei se restituie procurorului în termen de 48 de ore de la soluționarea contestației.

(5¹) Dacă, până la soluționarea contestației formulate conform alin. (1), a fost sesizată instanța prin rechizitoriu, contestația se înaintează, spre competență soluționare, judecătorului de cameră preliminară. Dispozițiile alin. (4) se aplică în mod corespunzător.

(6) Împotriva modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii luate de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, procurorul, suspectul ori inculpatul sau orice altă persoană interesată poate face contestație la acest judecător ori la această instanță, în termen de 3 zile de la data punerii în executare a măsurii.

(7) Contestația nu suspendă executarea și se soluționează, în ședință publică, prin încheiere motivată, cu citarea părților, în termen de 5 zile de la înregistrarea acesteia. Participarea procurorului este obligatorie.

(8) După rămânerea definitivă a hotărârii se poate face contestație potrivit legii civile numai asupra modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii.

(9) Întocmirea minutei este obligatorie."

Articolul 250¹

Contestarea măsurilor asigurătorii dispuse în cursul judecății

"(1) Împotriva încheierii prin care s-a dispus luarea unei măsuri asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară, de instanța de judecată sau de instanța de apel, inculpatul, procurorul sau orice altă persoană interesată poate face contestație, în termen de 48 de ore de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare. Contestația se depune, după caz, la judecătorul de cameră preliminară, instanța de judecată sau instanța de apel care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, după caz, judecătorului de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară, respectiv instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(2) Contestația împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție a luat o măsură asigurătorie se soluționează de un complet format din 2 judecători de cameră preliminară, iar contestația împotriva încheierii prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în primă instanță sau în apel, a luat o măsură asigurătorie se soluționează de Completul de 5 judecători.

(3) Contestația formulată potrivit alin. (1) nu este suspensivă de executare. Contestația se soluționează în termen de 5 zile de la înregistrare, în ședință publică, cu participarea procurorului și cu citarea inculpatului și a părților interesate care au formulat-o. Prevederile art. 425¹ și următoarele se aplică în mod corespunzător."

Articolul 251

Organele care aduc la îndeplinire măsurile asigurătorii

"Ordonanța sau încheierea de luare a măsurii asigurătorii se aduce la îndeplinire de către organele de cercetare penală, precum și de către organele competente potrivit legii, din dispoziția organului de urmărire penală sau a judecătorului de cameră preliminară ori a instanței de judecată, după caz."

Articolul 252

Procedura sechestrului

"(1) Organul care procedează la aplicarea sechestrului este obligat să identifice și să evalueze bunurile sechestrate, putând recurge, dacă este cazul, la evaluatori sau experți.

(2) Bunurile perisabile, obiectele din metale sau pietre prețioase, mijloacele de plată străine, titlurile de valoare interne, obiectele de artă și de muzeu, colecțiile de valoare, precum și sumele de bani care fac obiectul sechestrului vor fi ridicate în mod obligatoriu.

(3) Bunurile perisabile se predau autorităților competente, potrivit profilului de activitate, care sunt obligate să le primească și să le valorifice de îndată.

(4) Metalele sau pietrele prețioase ori obiectele confecționate cu acestea și mijloacele de plată străine se depun la cea mai apropiată instituție bancară.

(5) Titlurile de valoare interne, obiectele de artă sau de muzeu și colecțiile de valoare se predau spre păstrare instituțiilor de specialitate.

(6) Obiectele prevăzute la alin. (4) și (5) se predau în termen de 48 de ore de la ridicare. Dacă obiectele sunt strict necesare urmăririi penale, procedurii de cameră preliminară sau judecății, depunerea se face ulterior, dar nu mai târziu de 48 de ore de la pronunțarea în cauză a unei soluții definitive.

(7) Obiectele sechestrate se păstrează până la ridicarea sechestrului.

(8) Sumele de bani rezultate din valorificarea făcută potrivit alin. (3), precum și sumele de bani ridicate potrivit alin. (2) se depun în contul constituit potrivit legii speciale, în termen de cel mult 3 zile de la ridicarea banilor ori de la valorificarea bunurilor.

(9) Celelalte bunuri mobile sechestrate sunt puse sub sigiliu sau ridicate, putându-se numi un custode. (...)"

5.1.3. Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale

Articolul 11

"În cazul în care s-a săvârșit o infracțiune prevăzută de prezenta lege, luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie."

5.1.4. Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție

Articolul 20

"În cazul în care s-a săvârșit o infracțiune dintre cele prevăzute în prezentul capitol, luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie."

5.1.5. Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului

Articolul 32

"În cazul în care s-a săvârșit o infracțiune de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie."

5.1.6. Codul de procedură civilă

Articolul 2

Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă

"(1) Dispozițiile prezentului cod constituie procedura de drept comun în materie civilă.

(2) De asemenea, dispozițiile prezentului cod se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare. (...)"

Titlul IV

Măsuri asigurătorii și provizorii

Capitolul I

Sechestrul asigurător

Secțiunea 1

Dispoziții generale

Condiții de înființare

"(1) Creditorul care nu are titlu executoriu, dar a cărui creanță este constatată în scris și este exigibilă, poate solicita înființarea unui sechestrul asigurător asupra bunurilor mobile și imobile ale debitorului, dacă dovedește că a intentat cerere de chemare în judecată. (...)"

Articolul 954

Procedura de soluționare

"(1) (...) Creditorul nu este dator să individualizeze bunurile asupra cărora solicită să se înființeze sechestrul."

5.2. Jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului

În cauză sunt incidente drepturile protejate de art. 1 paragrafele (1) și (2) din Primul Protocol adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale:

"(1) Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

(2) Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor."

Totodată, prezintă relevanță în cauză textul art. 6 paragraful (2) din convenția menționată: "Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită."

Din studiul jurisprudenței Curții Constituționale a României rezultă că, sub aspectul concret al problemei de practică neunitară identificate, nu au fost pronunțate decizii relevante.

În legătură cu textele convenționale anterior menționate se reține însă că prin Decizia nr. 207 din 31 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 387 din 3 iunie 2015, Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 250 alin. (6) din Codul de procedură penală și a arătat (paragraful 17) că prin Decizia din 18 septembrie 2006, pronunțată în Cauza Mohammad Yassin Dogmoch împotriva Germaniei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că instituirea unui sechestrul asigurător "nu reprezintă o judecată asupra unei acuzații în materie penală, în sensul art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, deoarece atât stabilirea unor drepturi de creanță ale unor terți, cât și confiscarea unor bunuri sunt măsuri ce urmează a fi luate ulterior, în cadrul unor proceduri separate".

În același sens, în paragraful 19 al deciziei anterior menționate, instanța de contencios constituțional a reținut că "măsurile asigurătorii sunt o consecință a săvârșirii unei fapte penale și constau în indisponibilizarea temporară a unor bunuri mobile sau imobile prin instituirea unui sechestrul asupra lor. Până la dovedirea vinovăției în materie penală, indisponibilizarea instituită prin sechestrul nu afectează substanța dreptului avut asupra bunurilor supuse măsurii, întrucât acest lucru se poate realiza numai prin dispozitivul hotărârii care trebuie să cuprindă și cele hotărâte cu privire la măsurile asigurătorii".

Se mai reține, deopotrivă, că prin Decizia nr. 629 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 868 din 20 noiembrie 2015, Curtea Constituțională a constatat constituționalitatea dispozițiilor art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală, arătând că: "sechestrul este o măsură asigurătorie de drept penal, iar nu o sancțiune penală, care poate fi dispusă împotriva persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală, dar nu ca o consecință a răspunderii penale, nedepinzând de gravitatea faptei săvârșite, neavând, așadar, caracter punitiv, ci eminentement preventiv" (paragraful 16).

Instanța de contencios constituțional a reiterat concluzia anterior menționată și în cadrul Deciziei

nr. 894 din 17 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 168 din 4 martie 2016, arătând că luarea măsurilor asigurătorii nu are semnificația stabilirii vinovăției celor ce săvârșesc fapte penale, înainte ca vinovăția acestora să fie stabilită printr-o hotărâre judecătorească definitivă (paragraful 24); totodată, a constatat că "ingerința generată prin dispunerea sechestrului asupra bunurilor imobile și mobile ale suspectului, inculpatului, persoanei responsabile civilmente ori ale altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile vizează drepturi fundamentale, respectiv dreptul de proprietate, este reglementată prin lege, respectiv art. 249 și următoarele din Codul de procedură penală, are ca scop legitim desfășurarea instrucției penale, fiind o măsură judiciară aplicabilă în cursul procesului penal, se impune, fiind adecvată în abstracto scopului legitim urmărit, este nediscriminatorie și este necesară într-o societate democratică, pentru protejarea valorilor statului de drept" (paragraful 30).

Nu în ultimul rând, faptul că luarea unei măsuri asigurătorii nu echivalează cu formularea unei acuzații penale - în sensul în care această noțiune a fost definită de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin Decizia din 23 aprilie 2009, pronunțată în Cauza Kamburov II împotriva Bulgariei (paragraful 22), ca "noțiune autonomă a Convenției", independent de conotația pe care o are în sistemele naționale de drept ale statelor contractante - a fost menționat de instanța europeană și în Cauza Arcuri contra Italiei, arătându-se că astfel de proceduri, prin care nu se urmărește stabilirea unui grad de vinovăție raportat la o infracțiune săvârșită, au o natură preventivă, neputând constitui o acuzație în materie penală.

5.3. Poziția exprimată de Direcția agent guvernamental din cadrul Ministerul Afacerilor Externe

Prin Adresa nr. L1/6.634 din 5 septembrie 2017, Direcția agent guvernamental din cadrul Ministerul Afacerilor Externe a precizat că în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului nu s-au identificat informații relevante referitoare la problema de drept în discuție, ci au fost analizate alte aspecte referitoare la situația măsurilor asigurătorii în dreptul procesual penal român, în cauzele Iordăchescu contra României (Cererea nr. 32.899/09) și Radu contra României (Cererea nr. 484/08), în care s-a constatat că nu a existat o încălcare a articolului 1 al Protocolului adițional 1 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Din verificarea jurisprudenței indicate se reține că, în Cauza Radu contra României, Curtea Europeană a stabilit, în esență, că Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare, conferă temei juridic legitim și suficient pentru dispunerea, în cadrul procedurilor penale, a unor măsuri de confiscare specială privind bunurile (bani și aur) aflate la domiciliul reclamantei, întrucât s-a considerat că aceste bunuri provin din săvârșirea de către soțul reclamantei a unor infracțiuni de trafic de persoane.

Totodată, în cadrul Deciziei pronunțate la 15 iunie 2017 în Cauza Iordăchescu contra României, aceeași instanță a arătat că, în ceea ce privește respectarea exigențelor impuse de art. 1 din Protocolul adițional 1 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, măsura confiscării speciale dispuse cu privire la un bun imobil aparținând reclamantei, dar achiziționat cu bani de la fiul său și proveniți din săvârșirea de infracțiuni de trafic de persoane și proxenetism, apare ca fiind necesară pentru o bună administrare a justiției în contextul luptei împotriva traficului de persoane, întrucât urmărește un scop legitim, de interes social general, acela al prevenirii săvârșirii unor alte asemenea infracțiuni.

6. Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii, examinând problema de drept, constată că aceasta se referă la identificarea unui punct de vedere neunitar cu privire la caracterul obligatoriu sau facultativ al luării măsurilor asigurătorii de către instanță în cursul judecării, când din verificările efectuate rezultă că inculpatul nu are niciun bun în patrimoniu, în cauzele penale pentru care legislația în vigoare prevede o astfel de obligație, cum sunt: cauzele în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitatea de exercițiu restrânsă, cauzele ce au ca obiect infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 672 din 27 iulie 2005, cu modificările ulterioare, prin raportare la art. 11

din aceeași lege, infracțiunile de spălare a banilor sau de finanțare a actelor de terorism, potrivit art. 32 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 702 din 12 octombrie 2012, cu modificările și completările ulterioare, precum și în cauzele care au ca obiect infracțiuni de corupție și asimilate infracțiunilor de corupție, prevăzute în capitolul III din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 219 din 18 mai 2000, astfel cum dispune art. 20 din actul normativ menționat.

Fiind vorba despre o situație obiectivă (lipsa bunurilor din patrimoniul suspectului sau inculpatului) ce poate fi întâlnită relativ frecvent în practică, modul de soluționare a chestiunii de drept ce face obiectul sesizării este de interes și pentru situațiile în care luarea măsurilor asigurătorii este facultativă, fiind lăsată la aprecierea instanței de judecată, precum și pentru ipotezele prevăzute de lege în care asemenea măsuri asigurătorii se dispun asupra bunurilor altor persoane și ale persoanei responsabile civilmente.

Instanța care sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție susține că luarea măsurii asigurătorii depinde de existența unor bunuri în patrimoniul persoanei vizate de sechestru. Dacă ar fi acceptat acest punct de vedere, ar trebui să se înțeleagă că punerea în executare a măsurii sechestrului trebuie analizată ca o situație premisă a luării măsurii sechestrului, și nu ca o consecință a dispunerii măsurii.

Nicio dispoziție din Codul de procedură penală ori din Codul de procedură civilă nu susține necesitatea identificării prealabile a bunurilor în procedura sechestrului asigurător. Dimpotrivă, legea generală referitoare la sechestru, art. 954 din Codul de procedură civilă, vorbește explicit despre lipsa obligației de a fi individualizate bunurile asupra cărora se solicită să se înființeze sechestrul. Soluția se impune în toate situațiile, indiferent dacă legea prevede că luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie sau prevede că instituirea acestora este lăsată la latitudinea judecătorului ori procurorului, fiind susținută și de doctrina din materia procesual civilă: "În ce privește forma cererii, art. 954 alin. (1) teza a doua NCPC prevede că nu există obligativitatea individualizării în cererea de sechestru a bunurilor asupra cărora se solicită înființarea măsurii asigurătorii. Această soluție se justifică prin aceea că, la momentul solicitării înființării sechestrului, creditorul nu poate fi obligat să cunoască în detaliu bunurile pe care le are debitorul său, această operațiune fiind mai apropiată de momentul executării măsurii. Instituirea sechestrului este o măsură de urgență concepută a veni într-un moment de mare tensiune pentru creditor, care este confruntat cu pericolul creării sau sporirii stării de insolvabilitate a debitorului, iar orice investigații suplimentare cu privire la identificarea bunurilor susceptibile de punere sub sechestru ar fi de natură să îndepărteze șansele acestuia de a obține o protecție provizorie într-un timp util.

Determinarea bunurilor ce vor fi puse sub sechestru revine executorului judecătoresc, în faza de executare a măsurii asigurătorii. Tot în această fază procesuală se vor discuta și eventualele contestații ale debitorului cu privire la caracterul sesizabil/inesizabil al unor bunuri sechestrate, la compatibilitatea bunurilor puse sub sechestru cu mărimea creanței reclamate de către creditor etc." (Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat. Vol. II - Art. 527-1134. Coordonatori Viorel Mihai Ciobanu. Marian Nicolae - p. 1.270).

Modificarea procedurii de luare a măsurii sechestrului asigurător și introducerea unei condiții suplimentare (ca bunurile să existe și să fie indicate de cel care solicită luarea măsurii) nu sunt susținute nici de necesitatea corelării Codului de procedură penală cu Constituția României (art. 53 din Constituția României, republicată) și nici de regulile procesului echitabil. Regimul executării măsurii sechestrului, de exemplu, existența unor categorii de bunuri asupra cărora măsura nu poate fi dispusă, ca și proporționalitatea măsurii cu scopul urmărit sunt condiții pe care judecătorul le examinează indiferent dacă procedura sechestrului este prevăzută expres de lege sau este lăsată la latitudinea judecătorului sau procurorului.

Instituirea unei măsurii asigurătorii obligă organul judiciar să stabilească un raport rezonabil de

proporționalitate între scopul pentru care măsura a fost dispusă (de exemplu, în vederea confiscării bunurilor), ca modalitate de asigurare a interesului general, și protecția dreptului persoanei acuzate de a se folosi de bunurile sale, pentru a evita să se impună o sarcină individuală excesivă.

Proporționalitatea dintre scopul urmărit la instituirea măsurii și restrângerea drepturilor persoanei acuzate trebuie asigurată indiferent de modul în care legiuitorul a apreciat necesitatea dispunerii sechestrului, ca decurgând din lege sau ca fiind lăsată la aprecierea judecătorului. Condiția decurge atât din art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale, cât și din art. 53 alin. (2) din Constituția României, republicată (măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății). Acest punct de vedere este exprimat în practica Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție (Încheierea nr. 195 din data de 8 martie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 988/1/2016, și, respectiv, Încheierea nr. 394 din data de 11 mai 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.757/1/2016), apreciindu-se că atunci când se dispune luarea unei măsuri asigurătorii, inclusiv de către procuror în cursul urmăririi penale, trebuie avute în vedere mai multe valori implicate în cauză, respectiv se impune o evaluare a prejudiciului produs prin infracțiune, astfel încât valoarea bunurilor sechestrate ce ar urma să fie valorificată în vederea despăgubirii părții civile să fie cât mai apropiată de valoarea prejudiciului pretins.

În cadrul unei anchete penale, sechestrul asigurător vizează în principal garantarea executării unor eventuale creanțe ce vor fi recunoscute în favoarea unor terți lezați prin acțiunea ce face obiectul judecății ori pentru a se garanta executarea unei eventuale sancțiuni constând în confiscarea unor bunuri. Totuși, "(. . .) atât stabilirea unor drepturi de creanță ale unor terți, cât și confiscarea sunt măsuri ce urmează a fi luate în cadrul unor proceduri separate, ulterioare, astfel încât procedura de instituire a sechestrului nu constituie o judecată asupra unei acuzații în materie penală, în sensul art. 6 din Convenție. Tot astfel, această procedură nu atinge nici problema de fond a unor drepturi și obligații cu caracter civil, care fac obiectul procedurii principale, astfel încât litigiul privind instituirea unui sechestr nu intră nici în domeniul civil reglementat de art. 6 [din Convenție], care nu este aplicabil în speță (CEDO. Secția a V-a, Decizia Dogmoch c. Germaniei, 8 septembrie 2006. 26.315/03, disponibilă pe www.legalis.ro)." [Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. II - Art. 527-1134. Coordonatori Viorel Mihai Ciobanu, Marian Nicolae (p. 1.253)]

În aceste condiții, un prim aspect de interes pentru dezlegarea problemei de drept ce face obiectul sesizării este situația în care, la momentul instituirii măsurilor asigurătorii, în patrimoniul persoanei vizate de măsuri (suspect, inculpat, alte persoane sau persoana responsabilă civilmente) nu există bunuri, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii fiind chemat să stabilească dacă o atare inexistență constituie sau nu un impediment în dispunerea de măsuri asigurătorii.

Analizând prevederile art. 249 alin. (2) din Codul de procedură penală, în raport cu celelalte dispoziții ce reglementează măsurile asigurătorii, se constată că textul nu distinge între bunuri prezente sau viitoare și nici nu limitează obiectul măsurilor asigurătorii la bunurile prezente, existente în patrimoniul persoanelor vizate de măsuri la momentul la care acestea au fost instituite.

Cum scopul instituirii acestor măsuri, menționat de art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală, este unul de interes social general, rezultă că unde textul de lege nu distinge, nici instanțele nu trebuie să distingă (*ubi lex non distinguere, nec nos distinguere debemus*), fiind pe deplin justificată includerea atât a bunurilor prezente, cât și a bunurilor viitoare (care fie nu există încă, fie există, însă în patrimoniul unor terți) sub imperiul măsurilor asigurătorii instituite.

Deși se poate considera că textul art. 254 din Codul de procedură penală se referă, în mod expres, la posibilitatea instituirii popririi asigurătorii asupra unor bunuri viitoare, în realitate, acest text tratează situația unor bunuri prezente, constând în creanțe ale persoanei vizate de poprire. Chiar și așa, nimic nu împiedică instituirea de măsuri asigurătorii în ipoteza inexistenței sau lipsei bunurilor din patrimoniul persoanei cu privire la care se dispune măsura, întrucât, între momentul instituirii și cel al punerii în executare, acest patrimoniu poate suferi transformări, prin includerea unor bunuri viitoare, mobile sau imobile, pentru care legea procesual penală nu conține vreo dispoziție de

exceptare de la luarea și, respectiv, executarea măsurilor asigurătorii, câtă vreme este asigurat scopul prevăzut de dispozițiile art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală.

De altfel, o eventuală excludere a bunurilor viitoare de la instituirea sau executarea măsurilor asigurătorii contravine însuși scopului instituirii unor asemenea măsuri, astfel cum este prevăzut de lege. În realitate, existența sau inexistența bunurilor în patrimoniul suspectului, inculpatului, altor persoane sau persoanei responsabile civilmente nu interesează faza instituirii măsurilor asigurătorii, ci privește faza procesuală următoare, aceea a executării dispozițiilor instanței privind luarea unor asemenea măsuri, aspect care rezultă din prevederile art. 250-254 din Codul de procedură penală.

Concret, din analiza dispozițiilor art. 249, 251 și 252 din Codul de procedură penală rezultă că dispoziția de luare a măsurii asigurătorii este atributul procurorului, judecătorului de cameră preliminară sau instanței de judecată și reprezintă o fază procesuală distinctă de aducerea sa la îndeplinire.

Acest lucru rezultă din interpretarea art. 253, 254 și 255 din Codul de procedură penală, potrivit căroră identificarea și evaluarea bunurilor supuse măsurilor asigurătorii se realizează în cadrul executării măsurii dispuse, de către organul competent să aducă la îndeplinire dispoziția organului de urmărire penală sau a judecătorului de cameră preliminară ori a instanței de judecată, după caz. Astfel, există o atribuție stabilită în sarcina executorilor judecătorești prin art. 7 lit. e) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată, cu modificările și completările ulterioare, constând în aplicarea măsurilor asigurătorii dispuse de instanța judecătorească, text în acord cu dispozițiile art. 213 alin. (6) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare, care prevede, între altele, că măsurile asigurătorii dispuse de instanțele judecătorești sau de alte organe competente "se duc la îndeplinire în conformitate cu dispozițiile referitoare la executarea silită, care se aplică în mod corespunzător".

În același context al celor două faze procesuale, luarea măsurii și punerea în executare a măsurii, se reține că, prin Decizia nr. 24 din 20 ianuarie 2016 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 276 din 12 aprilie 2016, textul art. 250 alin. (6) din Codul de procedură penală a fost declarat parțial neconstituțional, deoarece nu prevedea posibilitatea contestării luării măsurii asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, considerându-se că lipsa unei căi de atac separate îndreptate împotriva însuși fondului dispunerii măsurii contravine drepturilor consacrate de art. 21 alin. (1) și (3), art. 44 și art. 129 din Constituția României, republicată. În acest sens, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară a fost introdusă posibilitatea formulării căilor de atac împotriva luării măsurii asigurătorii de către judecătorul de cameră preliminară ori de către instanța de judecată, prin adăugarea în Codul de procedură penală a unui nou articol, 250¹, și modificarea atât a textului art. 250 [prin introducerea alin. (5¹)], cât și pe cel al art. 251 din actul normativ arătat.

Totodată, se observă că art. 250 alin. (8) din Codul de procedură penală menționează expres că o eventuală contestație formulată după rămânerea definitivă a hotărârii de instituire a unei măsuri asigurătorii mai poate privi doar maniera de aducere la îndeplinire a măsurii, mai exact, executarea măsurii, legea care guvernează o atare contestație la executare fiind legea civilă.

Sub un al doilea aspect, referitor la opinia exprimată de prima orientare jurisprudențială privind necesitatea întreprinderii unor verificări prealabile ale existenței bunurilor care ar putea face obiectul măsurilor asigurătorii dispuse, se constată că dispozițiile care reglementează condițiile generale privind măsurile asigurătorii în procesul penal, cuprinse în titlul V capitolul III din Codul de procedură penală, nu includ necesitatea indicării prealabile a bunurilor aparținând persoanei împotriva căreia se solicită luarea măsurii, după cum nu se prevede nici obligația instanței de judecată sau organului de urmărire penală ca, prealabil dispunerii măsurii, să procedeze la

identificarea în concreto a bunurilor asupra cărora se va institui măsura asigurătorie. Nici nu s-ar putea impune asemenea condiții, câtă vreme, în raport cu scopul pentru care sunt instituite măsurile asigurătorii, precizat de art. 249 alin. (1) din Codul de procedură penală, acestea reprezintă proceduri temporare, care trebuie să aibă în vedere caracterul dinamic al patrimoniului pe care îl vizează.

Prin urmare, în lipsa unui text de lege care să prevadă o atare condiție suplimentară în sarcina organului judiciar, nu se poate susține necesitatea realizării de verificări prealabile la momentul instituirii măsurii asigurătorii, în scopul determinării existenței și identificării bunurilor din patrimoniul persoanei vizate de măsura respectivă, deoarece s-ar adăuga în mod nepermis la lege, aspect ce contravine principiului legalității procesului penal.

Această concluzie derivă din economia textelor de lege aplicabile și, în lipsa oricăror prevederi contrare, este valabilă atât în situația în care aplicarea măsurilor este facultativă, legea lăsând instituirea lor la aprecierea organului competent, cât și în situația ce face obiectul prezentei sesizări, ce are în vedere ipoteza în care legea impune luarea măsurilor asigurătorii.

Mai mult, din analiza textelor de lege incidente rezultă că, în cazurile în care, fie potrivit legilor speciale, fie în conformitate cu dispozițiile art. 249 alin. (7) din Codul de procedură penală, instituirea de măsuri asigurătorii este obligatorie, instanța de judecată sau organul de urmărire penală este ținut să le dispună, chiar și în situația în care se învederează că persoana cu privire la care se pune în discuție luarea măsurii nu are, la data instituirii măsurii, bunuri în proprietate, întrucât condiția existenței bunurilor în patrimoniul persoanei cu privire la care se dispune măsura nu este prevăzută de lege și orice conduită contrară ar contraveni scopului urmărit de lege prin instituirea obligatorie a unei asemenea măsuri.

Cum sesizarea urmărește o dezlegare a problemei de drept analizate, care să asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii de către completul investit cu soluționarea recursului în interesul legii, soluția legală nu poate fi decât cea a aplicării întocmai, fără adăugări, a textelor de lege incidente, anterior menționate, care stabilesc, neechivoc, că măsura trebuie instituită în mod obligatoriu, în prezența circumstanțelor speciale impuse de art. 249 alin. (7) din Codul de procedură penală și de legile speciale (infrațiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005, cele prevăzute de art. 32 din Legea nr. 656/2002 și de art. 20 din Legea nr. 78/2000).

În considerarea celor expuse, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru judecarea recursului în interesul legii va admite recursul în interesul legii declarat de Curtea de Apel Brașov și va stabili că atunci când se instituie măsuri asigurătorii în procesul penal nu este necesar să se indice sau să se dovedească ori să se individualizeze bunurile asupra cărora se înființează măsura asigurătorie.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite recursul în interesul legii declarat de Curtea de Apel Brașov și, în consecință, stabilește că:

Atunci când se instituie măsuri asigurătorii în procesul penal nu este necesar să se indice sau să se dovedească ori să se individualizeze bunurile asupra cărora se înființează măsura asigurătorie.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 16 octombrie 2017.

VICEPREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
ILIE IULIAN DRAGOMIR

Magistrat-asistent,
Veronica Junger

WWW.JURI.RO